

Arviomuistio lehtien jakelutuesta – alustavia kilpailutusmalleja

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO JA TUEN TAVOITTEET	1
2. PAPERINEN SANOMALEHTI TIEDONLÄHTEENÄ	2
3. LEHTIJAKELUN MARKKINAT JA TOIMIJAT	4
3.1 Varhaisjakeluverkko	6
4. TUEN HALLINNOLLISESTA JÄRJESTÄMISESTÄ	5
5. KESKEISIÄ KILPAILUTUKSEN VALMISTELUSSA HUOMIOITAVIA ASIOITA	8
5.1 Kilpailutettavat tuotteet	8
5.2 Jakeluaika	8
5.3 Tukikauden pituus	9
5.4 Jakeluetäisyys kotitalouteen	9
5.5 Kilpailutuspäivien määrä.....	10
5.6 Kilpailutuksen aluekoko	12
5.7 Muuta	14
6. TUEN JATKOVALMISTELUSTA	14

1 Johdanto ja tuen tavoitteet

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa on asetettu tavoite monipuolisen, moniäänisen ja luotettavan tiedon sekä postipalvelujen oikeudenmukaisen saatavuuden varmistamisesta. Hallitusohjelman mukaan hallitus selvittää kokonaisvaltaisesti vaihtoehtoja postin ja sanomalehtien jakelun turvaamiseksi koko maassa.

Valtioneuvoston kanslia asetti 14.1.2020 ministeriöiden välisen työryhmän arvioimaan posti- ja jakelumarkkinan nykytilannetta ja tulevaisuuden näkymiä ja muutostarpeita mm. postilainsäädäntöön. Työryhmä koostui valtioneuvoston kanslian, liikenne- ja viestintäministeriön, sisäministeriön, oikeusministeriön, valtiovarainministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön valtiosihteereistä, puheenjohtajanaan valtiosihteeri Olli Koski, VNK. Työryhmän tavoitteena oli tuottaa taustaa ja ohjeistusta lain valmistelun ja yleispalvelun järjestämiseksi sekä valmistella postilain tarkastelun yhteydessä kannanotto muuttuvaan markkinaan sopeutumisessa. Työryhmän tehtävänä oli hallitusohjelman mukaisesti selvittää kokonaisvaltaisesti vaihtoehtoja postin ja sanomalehtien jakelun turvaamiseksi koko maassa moniäänisen tiedonvälityksen varmistamiseksi sekä turvaamaan postinjakelun harvaan asutuilla alueilla sekä saaristossa saaristolain mukaisesti.

Työryhmä ehdotti postitoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi siirtymistä kolmipäiväiseen postinjakeluun koko maassa. Tämän lisäksi työryhmä ehdotti samanaikaisesti toteutettavaa tiedonvälitystukea

Id Versionumero

sanomalehtien jakamiselle, jonka tarkoituksena on varmistaa sanomalehtien jakelun jatkuminen myös harvaan asutuilla alueilla, joilla ei ole varhaisjakeluverkkoa. Taustalla on ollut ajatus siitä, että peruspostin kolmipäiväiseen jakeluun ei haluta siirtyä, mikäli sanomalehtien viisipäiväistä jakelua ei voida samalla turvata koko maassa. Sanomalehdet eivät kuulu yleispalveluvelvoitteeseen, vaan niiden jakelu tapahtuu tällä hetkellä kustantamoiden ja jakelijoiden välisin markkinaehtoisin sopimuksin.

Työryhmä tilasi myös Aalto Economic Institutelta taloustieteellisen raportin viisipäiväisestä jakelusta. Raportissa nähtiin sanomalehtijakelun kilpailuttaminen varhaisjakelualuiden ulkopuolella parhaana pitkän aikavälin vaihtoehtona¹.

Lehtien jakelutuki on tarkoitus kohdentaa alueille, joilla ei ole kaupallisin perustein toimivaa varhaisjakeluverkkoa. Tuki toteutetaan kilpailutuksena.

Hankkeen tavoitteena on lähtökohtaisesti:

- *varmistaa viisipäiväisen lehtijakelun toteutuminen joka puolella Suomea.*
- *toteutus mahdollisimman nopeasti, jakeluvolyymien laskiessa jatkuvasti.*
- *mahdollisimman kustannustehokas ja hallinnollisesti kevyt tukimalli*
- *mahdollisimman pieni vaikutus muulle posti- ja jakelualan kilpailulle.*

Käytännössä kaikkia edellä mainittuja tavoitteita ei voida täysimääräisesti saavuttaa samanaikaisesti. Tuen valmistelussa ja poliittisessa päätöksenteossa tuleekin käytännössä tehdä valintoja ja painotuksia eri tavoitteiden välillä.

Tässä muistiossa käydään läpi joitakin keskeisiä kilpailutukseen liittyviä kysymyksiä. Ministeriö toivoo sidosryhmiltä näkemyksiä ja palautetta erilaisista kilpailutusmalleista.

2 Paperinen sanomalehti tiedonlähteenä

Lehtien jakelumäärät ovat olleet 2010-luvulla laskusuuntaisia uutissisällön ja kuluttajien huomion siirtyessä yhä enemmän verkkoon. Liikenne- ja viestintäviraston postimarkkinaselvityksen (2019) mukaan sanomalehtien varhaisjakelussa jaettavien lehtien määrä on laskenut vuosien 2011–2019 välillä yli 1,4 miljoonasta päivittäin jaettavasta lehdestä alle 900 000 päivittäin jaettavaan lehteen. Vastaavasti aikakauslehtiä jaettiin vuonna 2011 yli 300 miljoonaa, kun taas vuonna 2019 niitä jaettiin enää noin 150 miljoonaa.²

On selvää, että internetin ja sosiaalisen median suosion kasvu kuluneilla vuosikymmenillä on muuttanut myös painettujen lehtien toimintakenttää niiden taistellessa kuluttajien ajan- ja rahankäytöstä verkossa syntyneiden uudenlaisten palveluiden ja perinteisten mediatoimijoiden kanssa kilpailevien sisällöntuottajien kanssa. Sähköisen median yleistymistä on edesauttanut merkittävästi ilmaisen käytön mahdollisuus. Sanomalehtien maksullisten verkkoversioiden tilaajamaksut ovat painettua ja kotiin jaettua lehteä edullisemmat. Usein myös verkkolehden lukuoikeus tulee painetun lehden tilauksen mukana. Verkkolehden ja painettujen kotiin jaettujen lehtien välinen kustannusero saattaa edelleen kasvaa jakelukustannusten noustessa. Lisäksi verkkoyhteyksien parantuminen ja internetin käytön yleistyminen kaikissa ikäluokissa parantaa jatkuvasti verkkolehden saavutettavuutta.

¹ Aalto-yliopiston taloustieteen työryhmä (2020). Viisipäiväinen jakelu, taloustieteen näkökulma päätöksenteon tueksi. http://www.aalto.fi/wp-content/uploads/2020/08/aei_postiraportti.pdf Raportissa tarkisteltiin myös Postin suoraa tukemista sekä monopolististen alueiden jakelutoiminnan irrottaminen omaksi yhtiökseen.

² <https://www.traficom.fi/sites/default/files/media/publication/Traficom%20postimarkkinaselvitys%202019.pdf>

Id Versionumero

Liikenne- ja viestintäministeriö	Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	www.lvm.fi
	Eteläesplanadi 16	PL 31	029516001	etunimi.sukunimi@lvm.fi
	Helsinki	00023 Valtioneuvosto		kirjaamo@lvm.fi

Digitalisaation mahdollistamasta uutis- ja viihdesisältöä sisältävien tuotteiden valtavasta kasvusta huolimatta Suomessa kotimaisilla mediayhtiöillä on Oxfordin yliopiston Reuters-instituutin *Digital News Report 2020* –tutkimuksen mukaan edelleen vahva asema, eivätkä kansainväliset uutismediat ole nousseet Suomessa erityisen suosituiksi. Kuitenkin myös Suomessa verkon aseman uutislähteenä vahvistuu jatkuvasti painetun lehden aseman heikentyessä. Tämä trendi näkyy etenkin alle 45-vuotiaiden keskuudessa, jossa verkko on pääasiallisena uutislähteenä ylivoimainen.³ *Digital News Report 2020* –tutkimuksen kyselyyn vastanneista suomalaisista 88 prosenttia seuraa uutisia verkosta ja 54 prosenttia piti verkkomediaa pääasiallisena uutislähteenään. Painettua lehteä pääasiallisena uutislähteenään piti enää yhdeksän prosenttia vastaajista. Painettu sanomalehti korostuu uutislähteenä etenkin yli 65-vuotiaiden ikäryhmässä.

Verkossa menestyvät etenkin tunnetut valtakunnalliset mediatoimijat, kun taas maakunta-, paikallis- ja ilmaisjakelulehtien tavoitavuus on verkossa selvästi paperista lehteä heikompi. Paikallisuutisia seurataan edelleen hieman yleisemmin painetusta lehdestä kuin verkkolehdestä, mutta silti myös paikallislehdillä kehityssuunta on kohti verkkoa.

MediaAuditFinland Oy:n tilaaman ja Kantar TNS Oy:n tuottaman Kansallisen mediatutkimuksen (2020)⁴ mukaan painettua sanomalehteä lukee päivittäin 67 prosenttia suomalaisista, kun taas jopa 97 prosenttia yli 15-vuotta täyttäneistä suomalaisista lukee sanomalehteä päivittäin joko painettuna tai digitaalisena. Aikakausilehtien osalta 76 prosenttia suomalaisista lukee kuukausittain painettuja aikakausilehtiä ja 87 prosenttia joko digitaalisia tai painettuja aikakauslehtiä.

Tutkimuksen mukaan painetulla lehdellä on siis edelleen vahva asema, vaikka myös digitaalisen sisällön kulutus on merkittävää. Painetun lehden vahvaa asemaa tukee myös Liikenne- ja viestintäviraston postimarkkinaselvitys, jonka mukaan vähintään neljästi viikossa ilmestyvien sanomalehtien kokonaislevikki suhteessa asukasmäärään on Suomessa maailman kolmanneksi korkein. Yhteensä Suomessa ilmestyy lähes 200 sanomalehteä.⁵ Vähintään viisipäiväisiä lehtiä ilmestyy Suomessa edelleen kutakuinkin koko maan alueella.

Vähintään viitenä päivänä viikossa ilmestyviä sanomalehtiä on Suomessa yhteensä 37 kappaletta:

Aamulehti (Tampere, Pirkanmaa)
Aamuposti (Hyvinkää, Uusimaa)
Etelä-Saimaa (Lappeenranta, Etelä-Karjala)
Etelä-Suomen Sanomat (Lahti, Päijät-Häme)
Forssan Lehti (Forssa, Kanta-Häme)
Helsingin Sanomat (Helsinki, Uusimaa)
Hufvudstadsbladet (Helsinki, Uusimaa)
Hämeen Sanomat (Hämeenlinna, Kanta-Häme)
Iisalmen Sanomat (Iisalmi, Pohjois-Savo)
Ilkka-Pohjolainen (Seinäjäki, Vaasa, Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa)
Iltta-Sanomat (koko Suomi, Uusimaa)
Iltalehti (koko Suomi, Uusimaa)
Itä-Häme (Heinola, Päijät-Häme)
Itä-Savo (Savonlinna, Etelä-Savo)
Kainuun Sanomat (Kajaani, Kainuu)

Kaleva (Oulu, Pohjois-Pohjanmaa)
Karjalainen (Joensuu, Pohjois-Karjala)
Kauppalehti (Helsinki, Uusimaa)
Keski-Uusimaa (Tuusula, Keski-Uusimaa)
Keskipohjanmaa (Kokkola, Keski-Pohjanmaa)
Keskisuomalainen (Jyväskylä, Keski-Suomi)
Kouvolan Sanomat (Kouvola, Kymenlaakso)
Kymen Sanomat (Kotka, Kymenlaakso)
Lapin Kansa (Rovaniemi, Lappi)
Länsi-Savo (Mikkeli, Etelä-Savo)
Länsi-Suomi (Rauma, Satakunta)
Länsi-Uusimaa (Lohja, Uusimaa)
Salon Seudun Sanomat (Salo, Varsinais-Suomi)
Satakunnan Kansa (Pori, Satakunta)
Savon Sanomat (Kuopio, Pohjois-Savo)

³ Reunanen, Esa, Uutismedia verkossa 2020. Reuters-instituutin Digital News Report - Suomen maaraportti. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1610-5>

⁴ <https://mediaauditfinland.fi/2021/02/09/suomalaisten-vahva-enemmisto-lukee-sanomalehtia-paivittain-ja-aikakauslehtia-kuukausittain/>

⁵ Liikenne- ja viestintävirasto, 2020

Id Versionumero

Liikenne- ja viestintäministeriö	Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	www.lvm.fi
	Eteläesplanadi 16	PL 31	029516001	etunimi.sukunimi@lvm.fi
	Helsinki	00023 Valtioneuvosto		kirjaamo@lvm.fi

Turun Sanomat (Turku, Varsinais-Suomi)
Uusimaa (Porvoo, Uusimaa)
Uutisvuoksi (Imatra, Etelä-Karjala)
Vasabladet (Vaasa, Pohjanmaa)

Warkauden Lehti (Varkaus, Pohjois-Savo)
Åbo Underrättelser (Åbo, Varsinais-Suomi)
Österbottens Tidning (Pietarsaari, Keski-Pohjanmaa)

3 Lehtijakelun markkinat ja toimijat

Lehtien jakelu ei kuulu postilain soveltamisalaan, eikä Postin yleispalveluvollisuuteen kuulu lehtien jakaminen varhaisjakelussa tai perusjakelussa. Sanomalehdistä yhteensä noin 80 % jaetaan varhaisjakelussa, josta noin puolet lehtien omien jakeluyhtiöiden toimesta.

Sanomalehtien jakelua on periaatteessa saatavilla lähes koko maahan viisipäiväisenä. Ongelmana sanomalehtien jakelun osalta ei ole ollut palvelun saatavuus sinänsä vaan sen korkea hinta, mikä on lehtikustantajille osassa Suomea liian korkea. Sanomalehtien Liiton vuonna 2019 toteuttaman kyselyn⁶ vastausten mukaan päivälehtien kustannuksista suurin osa – noin 31 prosenttia – muodostui fyysisen jakelun kustannuksista.

Jaettavan postimäärän vähentyessä lehtien jakelukustannukset lähetystä kohden ovat nousseet. Osoitteellisten kirjelähetysten määrän vähentyessä sanomalehdet, ilmaisjakelulehdet ja mainosposti joutuvat kantamaan entistä suuremman osan Postin viisipäiväisen jakeluverkon jakelukustannuksista

Jakelukustannukset ovat harvaan asutuilla alueilla käytännössä niin korkeat, että jotta lehtikustantajien olisi mahdollista tarjota jakelua koko maassa, olisi niiden nostettava merkittäväällä tavalla lehtien tilaushintoja, mikä taas johtaisi tilaajamäärien laskuun.

Niillä alueilla, joilla varhaisjakelua ei ole saatavissa tai mahdollista hankkia, lehtien jakelu hoituu useimmiten Postin hoitaman päiväpostijakelun yhteydessä. Jakeluita on osin haja-asutusalueilla viime vuosina myös yhdistetty niin, että lehtijakelua ja muuta postin jakelua on hoidettu myös varhaisjakeluna.

Lähtökohtaisesti kilpailutuksessa paremmassa asemassa olisivat nykyiset jakelutoimijat, joilla olemassaolevia jakeluverkkoja ja muita jakelussa tarvittavia resursseja. Sanoma- ja aikakauslehtien jakelupalveluita ja osoitteettomien mainosten jakelua tarjoavat lukuisat yhtiöt Suomessa. Pääosa yhtiöitä toimii alueellisesti, mutta useat alueelliset jakeluyhtiöt toimivat yhdessä omistamansa markkinointiyhtiön Jakeluyhtiö Suomi Oy:n⁷ kautta, jonka jakelutoiminta kattaa lähes koko maan.

⁶ <https://www.uutismediat.fi/sanomalehtitieto/sanomalehtien-myyntin-kehitys-ja-kustannusrakenne/>

⁷ Jakeluyhtiö Suomi <https://www.jakeluyhtio.fi/>. Jakeluyhtiö Suomen omistavat Sanoma Media Finland Oy, Keskisuomalainen Oyj, TS- Yhtymä Oy, Kaleva Oy, Ilves Jakelu Oy, Keski-Pohjanmaan Kirjapaino Oyj, Marva Media Oy ja SLP Jakelu Oy.

Id Versionumero

Liikenne- ja viestintäministeriö	Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 Helsinki	Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto	Puhelin 029516001	www.lvm.fi etunimi.sukunimi@lvm.fi kirjaamo@lvm.fi
----------------------------------	---	--	----------------------	--

Jakelutoimija	Jakelu	Toiminta-alue
Posti	kirjekakelu, lehtijakelu, osoitteeton jakelu	valtakunnallinen, yleispalveluvelvoite
Jakeluyhtiö Suomi:		
Dilicon Oy	kirje- ja lehtijakelu, osoitteellinen suoramainonta	Kouvola
Ilves Jakelu Oy	kirjekakelu, lehtijakelu, osoitteeton jakelu	Kanta-Häme
Kaleva Oy	kirje- ja lehtijakelu	Pohjois-Pohjanmaa
Keskisuomalainen Oyj (Suomen Suoramainonta/ SSM)	kirje- ja lehtijakelu Lehtijakelu, osoitteeton jakelu	Keski-Suomi, Etelä-Savo, Etelä-Karjala, Päijät-Häme valtakunnallinen
KPK Yhtiöt Oyj (KP Jakelu)	kirje- ja lehtijakelu	Keski- ja Pohjois-Pohjanmaa
Marva Media Oy	kirjekakelu, lehtijakelu, osoitteeton jakelu	Rauma, Eurajoki, Pyhäranta, Hinnerjoki ja Honkilahti
PISA Jakelu Oy	kirje- ja lehtijakelu	Pirkanmaa, Satakunta
Sanoma Media Finland Oy (EarlyBird)	kirjekakelu, lehtijakelu, osoitteeton jakelu	Uusimaa
SLP Jakelu Oy	kirjekakelu, lehtijakelu, osoitteeton jakelu	Kainuu
TS-Yhtymä Oy (Lounais-Suomen Tietojakelu & Varsinais-Suomen Tietojakelu)	kirje- ja lehtijakelu	Varsinais-Suomi
Muut jakeluyhtiöt:		
Jakelusepät Oy	kirjekakelu, lehtijakelu, osoitteeton jakelu	Päijät-Häme, Pohjois-Savo
PPP Finland	kirjekakelu, lehtijakelu, osoitteeton jakelu	Pohjanmaa, läntinen Uusimaa (Hanko, Raasepori)

**ei kattava lista, perustuu Traficomin postitoimintarekisteriin ja tietoon varhaisjakelijoista sekä yhtiöiden verkkosivuihin*

Kirjekakelun osalta Suomessa toimii Liikenne- ja viestintäviraston postitoimintareksiterin mukaan 16 lehti- ja kirjekakelua harjoittavaa yritystä, joista suurin osa toimii paikallisesti ainoastaan Postin jakeluverkon kattaessa koko maan.

Posti- ja jakelumarkkinaa sekä esimerkiksi jakelun volyymeja on tarkasteltu myös mm. Traficomin postimarkkinaselvityksessä⁸.

⁸ Liikenne- ja viestintävirasto, Postimarkkinaselvitys (2020)
<https://www.traficom.fi/sites/default/files/media/publication/Traficom%20postimarkkinaselvitys%202019.pdf>

3.1 Varhaisjakeluverkko

Sanomalehtien jakelutuki on tarkoitus kohdentaa alueille, joilla ei ole kaupallisin perustein toimivaa varhaisjakeluverkkoa. Liikenne- ja viestintävirasto on selvittänyt varhaisjakelun saatavuutta useana vuonna nyt voimassa olevan postilain 17.2 §:n mukaista kilpailutusta varten. Aluemäärittelyä on tehty aluksi postinumeroalueen tarkkuudella, vuosina 2019 ja 2020 jakelupistetarkkuudella ja vuonna 2021 uudestaan postinumeroalueen tarkkuudella.

Kokemus aluemäärittelystä on osoittanut, että taajama-alueiden ulkopuolella varhaisjakelu on saatavilla osin pistemäisesti. Suurimmassa osassa postinumeroalueita varhaisjakelu on saatavilla ainakin osaan alueen talouksista. Esimerkiksi saman tien varrella osa talouksista saattaa kuulua varhaisjakelun piiriin, osa ei.

Suomessa on yhteensä n. 3100 postinumeroaluetta. Edellisessä aluemäärittelyssä sellaisia postinumeroalueita, joilla on kattava sanomalehtien varhaisjakelu on yhteensä 1385. Näin ollen noin 1700 postinumeroalueella ei ole kattavaa varhaisjakeluverkkoa. Varhaisjakeluverkon kattavuus postinumeroalueittain⁹ on esitetty liitteessä 1.

Varhaisjakelun saatavuus myös vaihtelee riippuen lehtien tilausten kehityksestä sekä kustantajien ja jakeluyhtiöiden välisistä sopimuksista. Myös kausivaihtelu erityisesti haja-asutusalueilla voi olla todella suuri vapaa-ajan asutuksen takia. Monilla alueilla asukasluku moninkertaistuu loma-aikoina, jolloin myös tyypillisesti lehtien tilauksia siirretään vapaa-ajan asunnolle. Varhaisjakelun saatavuus saattaa siis muuttua hyvinkin nopeasti tietojen keruun jälkeen, mikä aiheuttaa sen, että sanomalehtien viisipäiväiseen jakelun saatavuuteen joko muodostuu aukkoja tai tuki vie jakeluliiketoiminnan mahdollisuuden alueilta, joilla jakelua olisi ollut myös markkinaehtoisesti saatavilla.

4 Tuen hallinnollinen järjestäminen

Jakelutuella on kiinteä yhteys postilain muutosta koskevaan hallituksen esitykseen. Ehdotuksessa on mm. tarkoitus keventää yleispalveluvelvoitetta viidestä päivästä kolmeen¹⁰. Käytännössä kolmen päivän jakeluun ei ole mahdollista siirtyä varhaisjakelualueiden ulkopuolella, ennen kuin lehtijakelua koskeva kilpailutus on tehty. Näin voidaan varmistaa lehtien jakelun jatkuminen ja tiedonsaanti varhaisjakelualueiden ulkopuolella.

Tukea myönnettäisiin niille Liikenne- ja viestintäviraston määrittämille alueille, joissa ei ole kaupallisin ehdoin toteutettua sanomalehtien varhaisjakeluverkkoa. Varhaisjakeluverkon ulkopuolisten alueiden yksikkönä käytettäisiin postinumeroita.

Jakelutukikelpoisiksi alueiksi määriteltäisiin sellaiset postinumeroalueet, joissa ei ole saatavilla täysin kattavaa viisipäiväistä varhaisjakelua. Postinumeroalueita voidaan yhdistellä suuremmiksi kilpailutusalueiksi. Näille alueille järjestetään Liikenne- ja viestintäviraston toimesta sanomalehtien jakelun kilpailutus. Eri toimijat voivat määrätyn ehdoin osallistua kunkin alueen kilpailutukseen.

Kilpailutuksen avulla kannattamattomasta jakelusta tehtäisiin sen voittavalle toimijalle taloudellisesti houkuttelevaa. Tuki myönnettäisiin jakeluyhtiölle, joka sitoutuisi jakamaan lehdet alhaisimmalla tukisummalla ja enintään enakkoon asetetulla enimmäishinnalla. Kilpailutuksen kautta korvattaisiin siis käytännössä lehtien (tukipäivien) jakelusta aiheutuvat

⁹ Liikenne- ja viestintäviraston kokoamat tiedot, tilanne keväällä 2021.

¹⁰ <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=LVM060:00/2020>

Id Versionumero

Liikenne- ja viestintäministeriö	Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 Helsinki	Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto	Puhelin 029516001	www.lvm.fi etunimi.sukunimi@lvm.fi kirjaamo@lvm.fi
----------------------------------	---	--	----------------------	--

marginaalikustannukset. Kilpailulla pyritään siihen, että jakelun toteutumiseen tarvittava tuki määräytyy mahdollisimman läheisesti kilpailutuksen kohteena olevasta jakelusta aiheutuvien marginaalikustannusten mukaan

Tarvittavan tukibudjetin osalta olennaista on laskea, kuinka paljon nykyiseen tariffin päälle tarvitaan julkista tukea, jotta jakelijat voisivat tehdä jakelua kannattavasti niin, että hinta olisi myös ostajan kannalta kohtuullinen. Jakelun kustannuksia ja kilpailutuksen kattohintoja määriteltäisiin perustuen jakeluyhtiöiltä sekä kustantajilta pyydettyihin tietoihin lehtikohtaisesta jakeluhinnan vaihteluvälistä alueittain. Tätä tietoa voidaan käyttää yhdessä mm. väestötiheyteen liittyvien tietojen kanssa sopivan kattohinnan määrittelemiseksi tukialueella. Käytännössä kilpailutuksen kattohintana tulisi olla nykyisen varhaisjakeluverkon ulkopuolisen päiväjakelun kustannus lehtien osalta.

Liikenne- ja viestintäministeriö on tehnyt arviota jakelutuesta valtiontuki- ja hankintalainsäädännön kannalta. Ministeriössä on selvitetty sitä, tuleeko jakelutukea pitää julkisena hankintana vai avustuksena. Tällä on vaikutusta muun muassa tarvittavaan säädöspohjaan ja huomioon otettaviin hankintoihin ja valtiontukiin liittyvien oikeudellisten reunaehtojen osalta.

Hankinnassa ja avustuksessa on kyse kahdesta erityyppisestä rahoituksen muodosta, johon soveltuu eri lainsäädäntö ja erilaiset menettelyä koskevat vaatimukset. Hankintaan sovelletaan yleislakina lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016, hankintalaki). Avustuksiin sovelletaan yleislakina valtionavustuslakia (688/2001).

Jakelutuki näyttäisi olevan ensi sijassa avustusta. Rahoituksen tavoitteen kannalta näyttää lähtökohtaisesti siltä, että kyse on ensisijaisesti sellaisesta tuenluonteisesta rahoituksesta, jolla avustetaan tiettyä toisen toimijan toteuttamaa toimintaa. Kyseessä ei vaikuttaisi olevan sellainen vastikkeellinen tai vastavuoroinen sopimus, jonka perusteella rahoittava julkisyhteisö saisi suoraan itselleen palveluita, jolloin hankintalaki tulisi suoraan sovellettavaksi. Kyse on ennen kaikkea yhteiskunnallisesti tärkeän palvelun suorittamisen varmistamisesta alueilla, joilla palvelua ei tuoteta markkinaehtoisesti.

EU:n valtiontukisäännöissä sallitaan avustuksen myöntäminen tarkoitukseen, joka koskee yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluita (Services of General Economic Interest - SGEI). Kyseessä on oltava viranomaisen arvion mukaan kansalaisille tärkeä tai yhteiskunnan toimivuuden kannalta merkittävä palvelu, josta on markkinapuute.

Kirjeiden sekä painettujen lehtien jakelumäärät ovat olleet vuosia laskusuunnassa ja tämä kehitys jatkuu myös tulevaisuudessa. Jakelumäärien laskiessa jakelusta saatavat tulot vähenevät, mutta kustannuksia ei ole mahdollista karsia samassa suhteessa, sillä esimerkiksi jakelureittejä ei ole mahdollista supistaa samassa suhteessa. Mikäli yleispalveluvelvoitetta kevennetään kolmipäiväiseksi, ei varhaisjakelun ulkopuolisella haja-asutusalueilla ole nykyisessä mallissa mahdollisuutta puhtaasti markkinaehtoiseen viisipäiväiseen jakeluun.

SGEI-tuen tarkoituksena on varmistaa yhteiskunnan kannalta tärkeiden ja yleishyödyllisten palveluiden saatavuus kaikissa olosuhteissa. Jakelutuki voidaan ministeriön arvion mukaan katsoa SGEI-palveluksi. Kilpailutuksessa noudetettaisiin kuitenkin soveltuvin osin hankintalakia. Lisäksi on huomioitava, että avustuksen saajan pitää huomioida voimassa olevasta hankintasääntelystä aiheutuvat velvoitteet.

Tukimenettely edellyttää tuettavan toiminnan arvioimista yhteiskunnan kannalta merkittäväksi palveluksi, jonka saatavuus halutaan turvata julkisen tuen avulla. SGEI-tukea ei tarvitse ennakkoilmoittaa komissiolle, vaan raportointi tehdään jälkikäteen. Tukeen sovelletaan komission SGEI-päätöstä (2012/21/EU). SGEI-tukea myönnettäessä tuen saajalle tulee antaa ns. julkisen palvelun velvoite tarjota

Id Versionumero

Liikenne- ja viestintäministeriö	Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 Helsinki	Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto	Puhelin 029516001	www.lvm.fi etunimi.sukunimi@lvm.fi kirjaamo@lvm.fi
----------------------------------	---	--	----------------------	--

yhteiskunnan kannalta tärkeäksi määritettyä palvelua. Tuki maksetaan korvauksena julkisen palvelun velvoitteen alaisen palvelun tuottamisesta.

SGEI-tukiohjelman perusteista, keskeisistä ehdoista ja julkisen palvelun velvoitteesta tulisi tällöin säätää vähintään valtioneuvoston asetuksella.

5 Keskeisiä kilpailutuksen valmistelussa huomioitavia asioita

5.1 Kilpailutettavat tuotteet

Kilpailutuksessa tulee ratkaista myös se, mitä kaikkia tuotteita kilpailutus ja tuki koskee. Vaihtoehtoina on käytännössä:

- a) tuki koskisi vain viisipäivästä jakelua tarvitsevia päivälehtiä;
- b) tai se, että tuen avulla samassa jakelussa voitaisiin jakaa myös muita lehtiä (kuten harvemmin ilmestyvät paikallislehtiä ja aikakauslehtiä).

Lisäksi tulee ratkaista se, missä määrin samaan tuettuun jakeluun voitaisiin yhdistää muita kuin lehtituotteita. Kysymys liittyy tiiviisti ristisubvention mahdollisuuteen. Valtion tuella ei lähtökohtaisesti voida alentaa muiden tuotteiden, kuten yrityskirjeiden, hintoja ja näin vääristää jakelukilpailua. Kuitenkin jakelujärjestelmän tehokkuuden, skaalaetujen sekä yhteisjakeluiden näkökulmasta yhdistämisen tulisi olla mahdollista. Erityisesti kyseessä olevilla alueilla, joissa markkinaehtoisien jakelun järjestäminen on jo nykytilanteessa huomattava haastavaa.

Valtiontukisääntelyn mukaan tukea saavan yrityksen tulee eriyttää kirjanpidossaan yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palveluiden ja muiden palveluiden tuottamisesta syntyneet menot ja tulot. Vain palvelun tuottamiseen liittyvät nettokustannukset voidaan ottaa huomioon tukea maksettaessa.

- ➔ *Ministeriön alustavan arvion mukaan tuettavassa jakelussa tulisi voida jakaa kaikkia tilattavia lehtiä. Näin lehtitaloilla olisi mahdollisuus valita sopiva arkijakelupäivä.*
- ➔ *Ministeriön alustavan arvion mukaan jakeluverkon tehokkuutta ja yhteisjakelua silmällä pitäen tulisi voida yhdistää muita tuotteita, jos se on valtiontuki- ja kilpailusääntelyn kannalta mahdollista. Ehdossa tulee kuitenkin huomioida ristisubvention estäminen sekä muun muassa kirjanpidon tarkka eriyttäminen tuettavan toiminnan osalta.*

5.2 Jakeluaika

Lehtien tilaajien sekä kustantajien näkökulmasta varhaisjakelu olisi tarkoituksenmukainen kilpailutusehto. Erityisesti päivälehdet halutaan tyypillisesti lukea aamuisin. Useampi varhaisjakelupäivä merkitsisi usealla alueella parannusta nykyiseen päiväjakeluun perustuvaan palveluun.

Jakelutuen kohdistaminen nimenomaan varhaisjakeluun toisi teoriassa myös kaikki kilpailutukseen todennäköisesti osallistuvia yrityksiä samalle viivalle kilpailutustilanteessa. Mikäli varhaisjakelua ei edellytetä, Postilla olisi kilpailutuksessa ehdoton etulyöntiasema muihin jakeluyrityksiin nähden, joilla ei ole perusjakelua valmiina tukialueilla ainakin kolmena päivänä viikossa. Muut jakelutoimijat eivät kuitenkaan välttämättä kaikilla alueilla pystyisi laajentamaan varhaisjakelualuetta jakeluetäisyyksistä johtuen. Tällaisilla alueilla tehokkain vaihtoehto olisi todennäköisesti päiväjakelu.

Id Versionumero

Liikenne- ja viestintäministeriö	Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 Helsinki	Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto	Puhelin 029516001	www.lvm.fi etunimi.sukunimi@lvm.fi kirjaamo@lvm.fi
----------------------------------	---	--	----------------------	--

Jakelun tehokkuuden näkökulmasta varhaisjakelun edellyttäminen kaikkina jakelupäivinä saattaisi tarkoittaa osassa alueita tarvetta päällekkäiselle jakelulle, mikäli kirjejakelua ei alueella olisi vielä jaettavan määrän vuoksi mahdollista yhdistää varhaisjakeluun. Sama ongelma seuraisi myös, mikäli ristisubvention välttämisen vuoksi tuetussa lehtijakelussa voitaisiin kuljettaa vain tiettyjä lehtituotteita.

Varhaisjakelu kilpailutuksen ehtona voisi vaikuttaa myös tarjolla olevan työn laatuun ja työskentelyaikoihin, mikäli se siirtäisi jakelua päiväjakelusta varhaisjakeluun.

Jakelun ajankohtaan liittyvät kilpailutuksen ehdot kytkeytyvät osin myös alalla käytettäviin erilaisiin työehtosopimuksiin. Esimerkiksi varhaisjakelussa ja Postin perusjakelussa käytetään erilaisia työehtosopimuksia. Tällä voi olla vaikutuksia siihen, millaisia tarjouksia eri jakelijoiden olisi mahdollista tehdä.

→ *Ministeriön alustavan arvion mukaan kilpailutettavaa jakelua ei todennäköisesti voida edellyttää toteutettavan ainakaan kokonaisuudessaan varhaisjakeluna.*

5.3 Tukikauden pituus

Valtiosihteeriöryhmän raportissa tukea esitettiin määräaikaiseksi, esimerkiksi kolmen vuoden pituisiksi jaksoiksi. Tuen tulisi olla voimassa aina määräajan, jonka jälkeen sen jatko arvioitaisiin. EU:n SGEI-sääntelyn mukaisesti pisin mahdollinen tukiaika on kymmenen vuotta.

Mahdollisesti kilpailutukseen osallistuvien toimijoiden kannalta tukikauden pituuden tulee olla riittävän pitkä, jotta esimerkiksi mahdolliset investoinnit on kannattavaa tehdä ja tuki tarjoaa mahdollisuuden kannattavaan toimintaan riittävällä varmuudella.

Kuitenkin liian pitkä tukikauden pituus saattaisi vähentää kiinnostusta määräaikaiseen sitoutumiseen esimerkiksi lehtijakelun kattohintoihin, kun jakelun volyymeissä tapahtuvat yllättävät tai ennakoitua nopeammat muutokset voivat tehdä jakelusta kannattamatonta.

Lehtikustantajien kannalta olisi tärkeä saada riittävä näkymä ja varmuus paperilehden jakelun jatkumiselle. Todennäköisesti tässä suhteessa edellä mainitut toimijat kannattaisivat vähintään noin viiden vuoden tukikautta tai tukikausia.

→ *Ministeriön alustavan arvion mukaan tukikauden tulisi olla vähintään neljän vuoden mittainen.*

5.4 Jakeluetäisyys kotitalouteen

Haja-asutusalueiden lehtijakelussa käytetään tietyillä alueilla heitto- ja noutolaatikoita. Heittolaatikat on sijoitettu reittiä ja jakelukustannuksia optimoiden ja sijaitsevat usein kauempana postinsaajasta kuin postin perusjakelua varten sijoitetut postilaatikat.

Kilpailutusehdoissa tulee määritellä myös sitä, kuinka pitkän etäisyyden päähän tilaajista jakelu voitaisiin suorittaa. Kilpailutusehtoihin kuuluisi siis vähintään se, millaiseen heittolaatikkosijoitteluun jakeluyhtiön tulisi sitoutua.

Postin yleispalvelun osalta jakeluetäisyydestä säädetään postilain 43 §:ssä. Sen mukaan pientaloihin jaettavat kirjelähetykset on kannettava postilaatikkoon, joka sijaitsee paikalliset olosuhteet huomioon ottaen kohtuullisen matkan päässä postin saajan osoitepaikasta. Jakelupaikkaa määriteltäessä voidaan lisäksi ottaa huomioon paikalliset olosuhteet tai postin saajan iästä tai terveydentilasta johtuvat

Id Versionumero

Liikenne- ja viestintäministeriö	Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 Helsinki	Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto	Puhelin 029516001	www.lvm.fi etunimi.sukunimi@lvm.fi kirjaamo@lvm.fi
----------------------------------	---	--	----------------------	--

henkilökohtaiset erityistarpeet. Näitä ovat mm. liikuntaesteisyys ja 75 vuoden ikä. Postilaki ei kuitenkaan koske lehtien jakelua. Niinpä lehtien osalta mainittuja vaatimuksia ei nykytilanteessa ole.

Lisäksi kilpailutuksessa tulee huomioida vaikeakulkuisiin alueisiin mahdollisesti liittyvät kilpailutuksen erityisehdot. Tällä hetkellä esimerkiksi postilain 18 §:ssä on määritelty, että yleispalvelun tarjoajalla on oikeus poiketa säädetystä keräily- ja jakelutiheydestä, jos kyseessä on vaikeakulkuisella saaristo- tai erämaa-alueella sijaitseva talous. Näitä talouksia saa olla enintään 1000 kappaletta. Tällä hetkellä vaikeakulkukaiseksi määritellyillä alueilla on 166 kotitaloutta, joista kaikki sijaitsevat saaristoalueella.

- *Ministeriön näkemyksen mukaan jakeluetäisyyden osalta määriteltäisiin kilpailutuksen/tuen ehtoihin enimmäisetäisyys, jonka päässä olevaan jakelupisteeseen lehden voisi jakaa. Jakelupisteen enimmäisetäisyys kotitaloudesta voitaisiin määrittellä nykyisten heittolaattokäytäntöjen ja etäisyyksien pohjalta.*

5.5 Kilpailutuspäivien määrä

Kilpailutuksen tavoitteena on varmistaa lehtien viisipäiväinen jakelu myös kaupallisin ehdoin sovitun varhaisjakeluverkon ulkopuolelle jääville alueille yleispalvelun jakelupäiviä vähennettäessä.

Kustantajien ja lehtien tilaajien näkökulmasta oleellista on, että lehti on saatavissa kaikkina arkipäivinä. Tämä vastaa myös nykytilaa, jossa lehti toimitetaan käytännössä Postin viisipäiväisen perusjakelun mukana.

Alustavasti on tarkasteltu kahta erilaista mallia, joilla tähän tavoitteeseen voidaan päästä. Näitä ovat lehtien jakelun kilpailuttaminen a) kahden päivän ja b) viiden päivän osalta.

A) Kahden päivän malli

Mallissa lehtien jakelutuki kilpailutettaisiin kahden päivän osalta. Enimmäishinta määriteltäisiin ennakolta hakuehdoissa. Jakelutuen tarkoituksena olisi siten kattaa liiketaloudellisesti kannattavan jakeluhinnan ja tukialueen tosiasiallisten jakelukustannusten välinen erotus. Tuki myönnettäisiin jakeluyhtiölle, joka sitoutuisi jakamaan sanomalehdet **kahtena tukipäivänä** alhaisimmalla tukisummalla tai enintään enakkoon asetetulla enimmäishinnalla.

Käytännössä muina päivinä jakelu hoituisi Postin perusjakelun mukana. Kahden päivän mallissa tulisi postilain muutoksen yhteydessä tehdä varhaisjakeluverkon ulkopuolisten alueiden kolmesta jakelupäivästä tavalla tai toisella kiinteitä, jotta nimenomaan kahteen jakelupäivään kohdistuva kilpailutus on mielekäs. Tämä voitaisiin mahdollisesti toteuttaa esimerkiksi ilmoittamisvelvollisuudella yleispalvelun jakelupäivistä varhaisjakeluverkon ulkopuolella ja siihen liittyvällä Liikenne- ja viestintäviraston määräysvaltuudella.

Kahden päivän malliin voi liittyä alustavasti analysoituna useita erilaisia kilpailutuksessa huomioitavia vaikutuksia.

- Kilpailutuksen avoimuuden ja osallistujien kannalta nykyisen alueen laajentaminen tai uuden toiminnan aloittaminen vain kahden jakelupäivän osalta voi arvion mukaan olla haastavaa. Jakeluresurssien (mm. jakelija, kalusto, muu logistiikka) lisääminen ei välttämättä ole täysin joustavaa tarpeen mukaan, eli toimija jolla on jakelukoneisto alueella, on suoraan etulyöntiasemassa niihin nähden, jotka rakentaisivat laajemman jakeluverkoston vain kahta päivää varten.

Id Versionumero

Liikenne- ja viestintäministeriö	Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 Helsinki	Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto	Puhelin 029516001	www.lvm.fi etunimi.sukunimi@lvm.fi kirjaamo@lvm.fi
----------------------------------	---	--	----------------------	--

- Kilpailutuksen kautta ei teoriassakaan syntyisi päällekkäisyyttä varhaisjakelualueen ulkopuoliseen jakeluverkkoon, kilpailutetun jakelun vastatessa kahden päivän lehtijakelusta ja esimerkiksi Postin perusjakelun hoitaessa muut arkipäivät.
- Mahdollisesti kilpailutukseen osallistuvien nykyisten jakelutoimijoiden olisi todennäköisesti helpompi yhdistellä jakeluvolyymia kahdelle päivälle ja laajentaa jakelualueitaan kahden tukipäivän osalta.
- Ristisubvention välttäminen voisi kahden päivän mallissa olla helpompaa. (Ainakin mikäli lehtijakelun ohessa ei saisi jakaa muita tuotteita.)
- Mallissa saattaa olla kilpailutuksen tarkemmista ehdoista riippuen riski sille, että markkinaehtoista jakelua siirtyisi tuettujen jakelupäivien piiriin.
- Kahden päivän kilpailutuksen osalta jakelun ehdot ja esimerkiksi aikataulut saattaisivat olla erilaisia eri jakelupäivien osalta.
- Saman alueen lehtijakelua saattaisi hoitaa kaksi eri toimijaa, joka voi olla lehden tilaajan kannalta hankalaa esimerkiksi jakelun ongelmatilanteissa.
- Jakelun hinta voi vaihdella jakelupäivien välillä. Kilpailutuksen ulkopuolisen kolmen päivän perusjakelun osalta Posti voi hinnoitella jakelun markkinaehtoisesti. Kilpailutus ei vaikuttaisi näiden päivien hinnoitteluun, eikä niiden osalta voida postilainsäädännössä säädellä maksimihintoja tai kattotariffia. Tilanne voi muodostua ongelmalliseksi kustantajien kannalta, mikäli kolmen päivän jakeluhinnat nousevat jaettavan volyymin laskiessa selkeästi. Tällöin tosiasiallisesti viisipäiväinen jakelu saatta joillekin kustantajille olla liian kallista. Saman alueen sisällä erilaiset jakeluhinnat saattaisivat olla myös kirjanpidon ja lehtien hinnoittelun kannalta ongelmallisia.
- Kilpailutus ei todennäköisesti vaikuttaisi suoraan varhaisjakelualueen ulkopuolisen yleispalvelun kustannuksiin. Mahdollista kuitenkin olisi, että muuta jaettavaa siirtyisi Postilta kahdelle tuetulle päivälle, mikäli kilpailutuksen ehdot sallisivat useamman tuotteen jakamisen samassa jakelussa.

B) Viiden päivän kilpailutus

Viisipäiväisen sanomalehtien varhaisjakelun enimmäishinta määriteltäisiin ennakolta hakuehdoissa. Tuki myönnettäisiin jakeluyhtiölle, joka sitoutuisi jakamaan sanomalehdet **viitenä päivänä** viikossa alhaisimmalla tukisummalla tai enintään ennakoon asetetulla enimmäistuella. .

Viisipäiväinen kilpailutus:

- Viisipäiväisen mallin etuna olisi se, että se saattaisi olla selkeämpi kustantajille ja lehtien tilaajille, yhden toimijan hoitaessa lehtijakelua. Lehdet jaettaisiin samoilla ehdoilla, samaan aikaan ja samoilla hinnoilla joka päivä. Malli voisi vähentää eri päivien hinnoitteluun liittyviä ja siitä seuraavia ongelmia.
- Jakelun resurssit saattava olla helpommin skaalattavia viidelle kuin kahdelle arkipäivälle.
- Lisäksi postilaissa ei tarvitsisi lehtijakelun kannalta tarkasteltuna määritellä jakelupäiviä, kilpailutuksien voittajan sitoutuessa viiden päivän jakeluun myös varhaisjakelualueen ulkopuolella.
- Malli kuitenkin saattaisi olla valtiontalouden kannalta kalliimpi, mikäli kaikkien kilpailutuksen voittavien toimijoiden viisipäiväiseen lehtijakeluun annettaisiin tukea.
- Lisäksi mallissa on riski sille, että joillakin alueilla voisi ainakin alkuun syntyä päällekkäisiä jakeluverkkoja, Postin hoitaessa päiväjakelua (vähintään yleispalvelun laatustandardin mukaisella tavalla) ja mahdollisen muun toimijan hoitaessa lehtien jakelua. Koko jakelujärjestelmän tehokkuuden ja jakeluiden yhdistämisen kannalta tämä voisi olla ongelmallista, vaikka todennäköisesti markkinoilla tehtävät ratkaisut ja esimerkiksi

Id Versionumero

alihankintasopimukset muun jakelun osalta saattaisivat pidemmällä aikavälillä vähentää päällekkäisyyttä.

5.6 Kilpailutuksen aluekoko

Jakelutukikelpoisiksi alueiksi määritellään sellaiset postinumeroalueet, joissa ei ole saatavilla täysin kattavaa viisipäiväistä varhaisjakelua. Postinumeroalueita voidaan yhdistellä suuremmiksi kilpailutusalueiksi. Näille alueille järjestetään Liikenne- ja viestintäviraston toimesta sanomalehtien jakelun kilpailutus. Eri jakelutoimijat voivat määrätyin ehdoin osallistua kunkin alueen kilpailutukseen

Kilpailutettavien alueiden koon osalta on tarkasteltu karkeasti katsoen kolme erilaista vaihtoehtoa. Kilpailutus valtakunnallisesti yhdellä tai kahdella suuralueella (useamman maakunnan yhdistelmäalue), kilpailutus pienemmillä alueilla esimerkiksi maakunnallisesti tai vielä tätä pienemmän postinumeroalueiden yhdistelmän kilpailutus.

Alueen koolla on huomattava merkitys kilpailutuksen järjestämiseen, kilpailun syntymiseen sekä esimerkiksi markkinavaikutuksiin.

Lopulliseen aluevalintaan vaikuttaa myös kattavaa varhaisjakelua vailla olevien postinumeroiden sijoittuminen Suomen ”kartalle” ja mahdollisesti näin yhtenäisesti muodostuvat alueet. Samoin myös alueiden päälehtien luonnolliset jakelualueet ja niiden osuus alueella jaettavista lehdistä. Varhaisjakelualueilla valtaosa tietyn alueen jakeluvolyymistä muodostuu alueen valtalehdestä. Näiden tekijöiden osalta jatketaan tiedon keräämistä ja analysointia.

A) Koko Suomen kilpailutus 1-2 valtakunnallisella suuralueella

Mallissa kilpailutus tapahtuisi (Norjan kilpailutusmallin tavoin) esimerkiksi yhdellä tai kahdella suurella alueella. Tällainen malli olisi hallinnollisesti yksinkertaisin järjestää. Tällöin kilpailutuksen järjestäminen olisi lähtökohtaisesti myös nopeampaa kuin muissa malleissa

Mallissa on riski sille, että alueelle ei kilpailutuksessa löydy tarjoajia, on hyvin pieni. Valtakunnallisessa tai laajojen alueiden kilpailutuksessa nykyisin valtakunnallisen jakeluverkon omaavan toimijan etulyöntiasema kilpailutuksessa on huomattava. Kilpailutuksen taloudelliset hyödyt taas eivät realisoidu, mikäli kilpailutuksessa vain yksi tarjoaja. Aluekohtaista kustannusten vaihtelua olisi laajan alueen kilpailutuksessa todennäköisesti vaikeampi ottaa huomioon. Näin ollen tarvittavat tukimäärät saattaisivat valtiontalouden kannalta tarkasteltuna olla korkeampia kuin muissa vaihtoehdoissa

Kilpailutuksen avoimuus on myös valtioneuvoston näkökulmasta haastavampi, jos vain yhdellä toimijalla on realistisesti mahdollisuus tehdä tarjous.

Mallin haitalliset vaikutukset muuhun jakelumarkkinaan olisivat arvion mukaan todennäköisesti korkeampia kuin pienemmän alueiden kilpailutuksissa.

Tarvittavat tukimäärät saattavat olla korkeampia kuin muissa vaihtoehdoissa, kilpailutukseen osallistuvien toimijoiden määrän ollessa todennäköisesti pienempiä. Aluekohtaista vaihtelua olisi laajan alueen kilpailutuksessa vaikeampi ottaa huomioon

B) Useita kilpailutusalueita, esimerkiksi maakunnallisesti määriteltävät kilpailutusalueet

Id Versionumero

Liikenne- ja viestintäministeriö	Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 Helsinki	Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto	Puhelin 029516001	www.lvm.fi etunimi.sukunimi@lvm.fi kirjaamo@lvm.fi
----------------------------------	---	--	----------------------	--

Mallissa kilpailutus järjestettäisiin esimerkiksi maakuntakohtaisina kokonaisuuksina siten, että kilpailutuksen kohteena olisi jakelu maakunnan alueella sijaitsevilla sellaisilla postinumeroalueilla, joilla ei ole kattavaa sanomalehtien jakeluverkkoa.

Maakuntiin perustuvissa mallissa esimerkiksi Lapin maakunnan kilpailutus voitaisiin kuitenkin hoitaa pitkien jakeluetäisyyksien vuoksi kuntakohtaisesti, jolloin potentiaalisia jakelijoita voisi olla helpompi löytää. Kilpailutettavia alueita olisi esimerkiksi mallissa, jossa kilpailutus järjestetään maakunnittain ja Lapin osalta kunnittain, yhteensä 38.

Mallin etuna olisi se, että myös hieman pienemmät toimijat voisivat todennäköisemmin osallistua kilpailutukseen, jolloin markkinavaikutukset olisivat pienempiä. Kilpailutus voisi tällöin tuottaa valtiontalouden kannalta katsottuna kustannussäästöjä verrattuna valtakunnalliseen kilpailutukseen. Lisäksi alueellista jakelun hinta/kustannusvaihtelu olisi helpompi huomioida.

Kilpailutettavien alueiden määrä olisi vielä rajallinen, eli kilpailutus olisi todennäköisesti järjestettävissä kohtuullisessa ajassa. Se olisi kuitenkin hallinnollisesti raskaampi verrattuna suurempien alueiden kilpailutukseen. Valmistelu veisi jonkin verran enemmän aikaa kuin yhden tai kahden alueen kilpailutus. Alustavan arvion mukaan kilpailutuksen saisi vietyä läpi noin vuodessa, kun kilpailutuksen säädöspohja ja yleiset ehdot ovat riittävällä varmuudella tiedossa.

Mallissa riski sille, että jollekin alueelle ei löydy tarjoajia, mikäli kattohinta on määritelty tietyn alueen osalta liian alhaiseksi, on suurempi.

C) Kilpailutus pienillä alueilla, esimerkiksi kuntakohtaisesti tai vielä tätä pienemmillä alueilla

Mallissa kilpailutus järjestettäisiin pienemmillä alueilla, esimerkiksi kuntakohtaisesti tai vielä pienemmillä alueilla postinumeroalueita yhdistellen. Kuntien määrä Suomessa on 310. Noin 1700 postinumeroalueella ei ole kattavaa varhaisjakelua. Valtaosassa kunnista on alueita, joilla ei ole kattavaa varhaisjakeluverkkoa.

Pienempi aluekoko tarkoittaisi sitä, että erilaisten toimijoiden olisi helpompaa osallistua kilpailutukseen, kun laajan alueen kattavaa verkkoa ei tarvittaisi. Toiminnan aloituskynnys olisi matalampi. Koko maan jakelumarkkinan osalta markkinavaikutukset olisivat todennäköisesti pienempiä ja aluekohtaista hintavaihtelua olisi helpompi ottaa kilpailutuksessa huomioon.

Malli olisi kuitenkin niin viranomaisille kuin useamman alueen kilpailutukseen osallistuville toimijoille hallinnollisesti raskas. Kilpailutuksen läpivienti vaatisi todennäköisesti sellaisia tietojärjestelmiä, joita ei tällä hetkellä ole käytössä. Näin ollen kilpailutuksen järjestäminen ja läpivienti vaatisi huomattavasti aikaa, alustavasti jopa pari vuotta. Hallinnolliset kustannukset olisivat erittäin suuret.

Lisäksi riski sille, että jollekin alueelle ei saada tarjoajaa liian alhaiseksi määritellyn enimmäishinnan vuoksi kasvaa alueiden pienentyessä. Myös logistiikka kustantajilta tai lehtipainoilta pienen alueen erillisille jakelijoille olisi selvästi monimutkaisempi. Jakelun ostajan näkökulmasta malli voisi johtaa tarpeeseen tehdä huomattava määrä jakelusopimuksia.

D) Muu kilpailutusalue, esimerkiksi kilpailutus väestömäärän mukaisesti jaettujen alueiden mukaisesti

Postinumeroalueita voidaan periaatteessa yhdistellä myös muiksi kuin olemassaoleviin aluemäärittelyihin pohjaaviksi kilpailualueiksi. Kilpailutusalueita voitaisiin järjestellä muun muassa väestömäärän mukaisesti, väestöltään osapuilleen samankokoisiksi alueiksi.

Id Versionumero

Liikenne- ja viestintäministeriö	Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 Helsinki	Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto	Puhelin 029516001	www.lvm.fi etunimi.sukunimi@lvm.fi kirjaamo@lvm.fi
----------------------------------	---	--	----------------------	--

Käytännössä sanomalehdet (erityisesti päivälehdet) ilmestyvät pääasiallisesti nykyisten maakunta- ja kuntarajojen mukaisesti. Lehdillä on siis luontaisia ilmestymis- ja jakelualueita, jotka kannattaa kilpailutuksessa huomioida. Samoin nykyiset varhaisjakelutoimijat toimivat omalla alueellaan, usein yhden tai kahden maakunnan alueella.

- ➔ *Ministeriön alustavan arvion mukaan kilpailutuksen aluekoon tulisi olla riittävän suuri, esimerkiksi maakunnalliseen tarkasteluun perustuvia. Kilpailutettavia alueita voisi hallinnollisesta näkökulmasta sekä jakelujärjestelmän riittävän selkeyden vuoksi olla enintään muutamia kymmeniä. Tämä olisi myös aikataulullisesti selkeästi nopeammin toteutettavissa.*

5.7 Muuta

Jakelutuen valmistelussa tulee ottaa huomioon myös monia muita kilpailutukseen vaikuttavia ehtoja. Tällaisia ovat muun muassa yleiset kelpoisuusvaatimukset kilpailutukseen osallistumiselle. Näihin voisi kuulua muun muassa se, edellytetäänkö osallistujilta jonkinlaista vakiintunutta jakelutoimintaa. Joka tapauksessa kilpailutuksen voittavalla toimijalla täytyy olla uskottava näyttö ja suunnitelma siitä, että se pystyy huolehtimaan jakelusta tukikauden ajan tarjotulla summalla.

Lisäksi kilpailutuksessa tulee maksimihinnan lisäksi varmistaa jakelijan syrjimätön hinnoittelu kaikille kilpailutuksen kohteena oleville lehtituotteille.

Kilpailutukseen tulee rakentaa myös mekanismi sen varalta, että määritellyssä tukialueissa tapahtuu suurempia muutoksia markkinaehtoisien varhaisjakelun kattavuuden osalta suuria muutoksia. Tällöin kesken tukikauden saattaa tulla uusia alueita, joilla ei ole varhaisjakelua.

6 Tuen jatkovalmistelusta

Tuen jatkovalmistelua jatketaan kevään aikana. Kilpailutuksen pääasiallinen malli, tuen ehdot ja tuen kohteet kirjataan todennäköisesti valtioneuvoston asetuksen tasolla. Tarkoituksena on valmistella asetukset samanaikaisesti postilain muutosta koskevan hallituksen esityksen kanssa. Parhaassa tapauksessa molemmat esitykset voidaan lähettää laajalle lausuntokierrokselle samanaikaisesti (kesä).

Ministeriö kuulee sidosryhmiä laajasti ja järjestää jakelutukea sekä postilain muutosta koskevia tilaisuuksia. Lisäksi tarkoituksena on valmistelun aikana tehdä viranomaisyhteistyötä erityisesti työ- ja elinkeinoministeriön sekä Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa.

Ministeriö on pyytänyt jakelun kustannustietoja alan toimijoilta. Näiden tietoihin perustuen on tarkoitus laskea tarkempi arvio tukeen tarvittavista julkisista varoista sekä jakeluhinnoista.

Tuesta tullaan viemään esitys vuoden 2022 talousarvio- tai lisätalousarviokäsittelyyn.

Varsinaisen kilpailutuksen valmistelua voidaan tehdä Liikenne- ja viestintävirastossa pidemmälle siinä vaiheessa, kun tuen pääasialliset ehdot ja säädöspohja on riittävän varmalla tasolla.

Kilpailutuksen läpivientiin tarvittava aika riippuu osin valittavista malleista ja esimerkiksi kilpailutettavien alueiden koosta. Varsinaisen kilpailutuskierroksen onnistuneeseen läpivientiin tulee varata riittävä aika ja toteutusresurssit.

Täsmälliset aikataulut tarkentuvat valmistelun edetessä. Ministeriö tiedottaa hankkeen etenemisestä.

Id Versionumero

Liikenne- ja viestintäministeriö	Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 Helsinki	Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto	Puhelin 029516001	www.lvm.fi etunimi.sukunimi@lvm.fi kirjaamo@lvm.fi
----------------------------------	---	--	----------------------	--